

PRESUDA SUDA

13. srpnja 1989.(*)

„Tržišno natjecanje – Autorska prava – Iznos naknade – Ugovori o uzajamnom zastupanju”

U predmetu 395/87,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Cour d'appel (Žalbeni sud, Francuska), Aix-en-Provence, u postupku između

Ministère public

i

Jean-Louisa Tourniera, direktora Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), sa sjedištem u Neuillyju,

a privatni tužitelj je: Jean Verney, s domicilom u Juan-les-Pinsu,

o tumačenju članaka 30., 59., 85. i 86. Ugovora o EEZ-u,

SUD,

u sastavu: T. Koopmans, predsjednik vijeća, vršitelj dužnosti predsjednika, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco i M. Zuleeg, suci,

nezavisni odvjetnik: F. G. Jacobs,

tajnik: D. Louterman, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za J. Verneya, tužitelja u glavnom postupku, J. C. Fourgoux, član odvjetničke komore u Parizu, A. Paffenholz-Bompart, član odvjetničke komore u Grasseu i, na raspravi, P. F. Ryziger, član odvjetničke komore u Parizu,
- za J.-L. Tourniera, tuženika u glavnom postupku, O. Carmet, član odvjetničke komore u Parizu,
- za vladu Francuske Republike, R. De Gouttes i M. Giacomini, u svojstvu agenata,
- za vladu Talijanske Republike, L. Ferrari Bravo, u svojstvu agenta, uz asistenciju I. Braguglie, *avvocato dello Stato*,

- za vladu Helenske Republike, E. M. Mamouna, G. Crippa, S. Zissimopoulos i Y. Kranidiotis, u svojstvu agenata,
- za Komisiju Europskih zajednica, njezini pravni savjetnici G. Marengo i I. Langermann, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu i nakon rasprave održane 8. ožujka 1989.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 26. svibnja 1989.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Odlukom od 2. prosinca 1987., koju je Sud zaprimio 23. prosinca 1987., Cour d'appel (Žalbeni sud), Aix-en-Provence, uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u niz pitanja u vezi s tumačenjem članaka 30., 59., 85. i 86. Ugovora, kako bi utvrdio jesu li određeni trgovinski uvjeti, koje korisnicima nameće nacionalno društvo za ostvarivanje autorskih prava autora, skladatelja i nakladnika glazbe, u skladu tim odredbama.
- 2 Ta su pitanja postavljena u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv Jean-Louisa Tourniera, direktora Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (u daljnjem tekstu: SACEM), francuskog društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u području glazbe, na temelju pritužbe, uz građansku tužbu, voditelja diskoteke u Juan-les-Pinsu da je SACEM od njega zahtijevao prekomjerne, nepravedne ili neosnovane naknade za izvedbu zaštićenih glazbenih djela u njegovom prostoru, te tako počinio povredu određenih odredaba francuskog kaznenog prava.
- 3 Istražni sudac u Grasseu, kojem je pritužba podnesena, donio je rješenje o obustavi postupka, ali je optužno vijeće pri Cour d'appel (Žalbeni sud), Aix-en-Provence, to rješenje pobilo. Naložilo je da se iznesu dodatne informacije, osobito radi vođenja postupka protiv direktora SACEM-a. Tijekom kontradiktorne rasprave koja je uslijedila, oštećena strana zatražila je od optužnog vijeća da Sudu postavi prethodna pitanja, s obrazloženjem da bi naknadu koju je odredio SACEM trebalo razmotriti u svjetlu odredaba o tržišnom natjecanju iz Ugovora o EEZ-u.
- 4 Prigovori privatnog tužitelja odnose se na opće postupanje SACEM-a prema diskotekama u Francuskoj. On je tvrdio, prvo, da je stopa naknade koju zahtijeva SACEM proizvoljna i nepravedna te stoga čini zlouporabu vladajućeg položaja koji to društvo ima. Razina tih naknada bila je znatno viša od one koja se primjenjuje u drugim državama članicama dok, usto, stope koje se primjenjuju na diskoteke nemaju nikakve veze s onima koje se zaračunavaju drugim velikim korisnicima snimljene glazbe, poput televizijskih i radijskih postaja.

- 5 Također je tvrdio da diskoteke u vrlo velikoj mjeri koriste glazbu anglo-američkog podrijetla – što je činjenica koja nije uzeta u obzir u SACEM-ovoj metodi izračuna naknade, koja se temelji na primjeni fiksne stope od 8,25 % prometa predmetne diskoteke, uključujući porez na dodanu vrijednost. Voditelji diskoteka morali su plaćati ove vrlo visoke naknade kako bi dobili pristup cijelom registru SACEM-a, iako ih je zanimao samo dio registra; SACEM im je uvijek odbijao dati pristup dijelu registra, a nisu mogli poslovati izravno s društvima za kolektivno ostvarivanje u drugim zemljama jer su ta društva bila vezana „ugovorima o uzajamnom zastupanju” sa SACEM-om, te su stoga odbijala izravni pristup svojim registrima.
- 6 Cour d’appel (Žalbeni sud) primijetio je, prvo, da SACEM djeluje na cijelom državnom području Francuske, koje čini znatni dio zajedničkog tržišta, te da je postupanje za koje se SACEM tereti takvo da utječe na trgovinu između država članica. On je zatim naveo kako SACEM ima vladajući položaj na francuskom državnom području jer činjenično, ako ne i pravno, ima apsolutni monopol nad ostvarivanjem prava svojih članova, a srodna strana društva dala su mu ovlast za ostvarivanje prava na njihov registar glazbenih djela u Francuskoj uz iste uvjete kao i na vlastiti registar. Konačno, Cour d’appel (Žalbeni sud) primijetio je da je nesporno da iako tako dana ovlast nije isključiva, nijedna francuska diskoteka ili bilo koji drugi poduzetnik ne može uspostaviti izravne ugovorne odnose sa stranim društvima za autorsko pravo.
- 7 U tim je okolnostima Cour d’appel (Žalbeni sud) Sudu postavio sljedećih pet pitanja:
- „1. Je li u skladu s člankom 86. Rimskog ugovora iznos naknade, odnosno zbirnih naknada, koji utvrđuje SACEM koji ima vladajući položaj na znatnom dijelu zajedničkog tržišta, a u Francuskoj uživa *de facto* monopol u upravljanju autorskim pravima te s time povezanu naplatu naknada ili se, naprotiv, radi o zlouporabi i ograničavajućem postupanju nametanjem uvjeta koji ne podliježu pregovorima i nepravedni su?
2. Smatra li se organiziranje – na temelju sporazuma nazvanih sporazumima o uzajamnom zastupanju – *de facto* monopola u većini zemalja Europske zajednice, kojim se poduzetniku za nadzor i naplatu autorskih prava koji svoju djelatnost obavlja u jednoj državi članici omogućuje da proizvoljno i na diskriminirajući način utvrđuje razinu naknada tako da korisnicima zabranjuje biranje djela stranih autora bez obveze plaćanja naknade za registar društva za autorska prava u toj državi članici, usklađenim djelovanjem protivnom članku 85. stavku 1. Rimskog ugovora zato što omogućuje zlouporabu vladajućeg položaja u smislu članka 86. Ugovora?
3. Treba li članak 86. Rimskog ugovora tumačiti na način da to što društvo za nadzor i naplatu autorskih prava – koje ima vladajući položaj na znatnijem dijelu zajedničkog tržišta i koje je vezano ugovorima o uzajamnom zastupanju sa sličnim organizacijama u drugim zemljama EEZ-a – utvrđuje osnovicu i stopu naknade koja je bez ikakvog opravdanog razloga nekoliko puta veća od stope koju primjenjuju sva društva za kolektivno ostvarivanje u državama članicama EEZ-a i nije vezana uz iznose koji se raspodjeljuju autorima, pa je tako iznos naknade nerazmjern u odnosu na gospodarsku vrijednost pružene usluge predstavlja ‚nepravedni trgovinski uvjet’ ?

4. Je li odbijanje društva autora i nakladnika, koje uživa *de facto* monopol u državi članici – da korisnicima fonograma omogući pristup samo stranom registru koji zastupa – sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja u smislu članka 85. stavka 1.?
5. Budući da je Sud već utvrdio da je stavljanje na raspolaganje javnosti zvučnog zapisa ili knjige neodvojivo od stavljanja u promet djela na materijalnoj podlozi, što dovodi do iscrpljivanja prava na autorsku naknadu unatoč tome što kupac plaća cijenu zapisa koja uključuje autorsku naknadu za odobrenje za korištenje djela, je li u skladu s člancima 30. i 59. Ugovora primjena nacionalnog zakonodavstva – prema kojemu se radi o krivotvorenju fonograma ako se ne plate naknade za javnu izvedbu koje utvrđuje nacionalni poduzetnik za ostvarivanje autorskih prava koji je u *de facto* monopolskom položaju – ako su te naknade prekomjerne i diskriminirajuće te ako njihov iznos ne utvrđuju sami autori i/ili on ne odgovara iznosu koji bi se mogao izravno dogovoriti sa stranim društvima za autorska prava koja ih zastupaju?”
8. Za potpuniji prikaz činjenica i postupka, francuskog zakonodavstva o autorskom pravu i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju ili razmatraju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.
9. Najprije valja ispitati peto pitanje koje se tiče članaka 30. i 59. Ugovora, zatim drugo i četvrto pitanje koja se tiču članka 85., te naposljetku tumačenje članka 86. koje je predmet prvog i trećeg pitanja.
Peto pitanje (članci 30. i 59.)
10. Peto pitanje iznosi dva različita problema: prvo, je li člancima 30. i 59. Ugovora protivna primjena nacionalnog zakonodavstva koje povredom autorskog prava smatra javno izvođenje zaštićenih glazbenih djela s pomoću zvučnih zapisa bez plaćanja naknada, pri čemu su naknade autoru za reprodukciju djela već plaćene u drugoj državi članici; i drugo, u kojoj će mjeri stopa predmetnih naknada utjecati na odgovor koji treba dati.
11. U skladu s presudom od 20. siječnja 1981. (Musik-Vertrieb membran, 55 i 57/80, Zb., str. 147.), društvo za kolektivno ostvarivanje autorskih prava koje djeluje u ime nositelja autorskih prava ili stjecatelja njegove licence, ne može se pozivati na isključivo pravo korištenja koje je dodijeljeno autorskim pravima radi sprečavanja ili ograničavanja uvoza zvučnih zapisa koje je sam autor zakonito stavio na tržište u drugoj državi članici ili je za to dao suglasnost. Nijedna odredba nacionalnog zakonodavstva ne može dozvoliti poduzetniku koji je zadužen za ostvarivanje autorskih prava i ima *de facto* monopol na državnom području države članice da naplaćuje namet na proizvode iz druge države članice u kojoj ih je nositelj autorskog prava stavio u promet ili je za to dao suglasnost, i da time na uvoz zvučnih zapisa koji su već stavljeni u promet na zajedničkom tržištu nametne plaćanje naknade zbog toga što prelaze unutarnju granicu.
12. Zatim treba napomenuti da problemi koji se javljaju pri poštovanju autorskih prava u glazbenim djelima koja se izvođenjem stavljaju na raspolaganje javnosti, u odnosu na

zahtjeve iz Ugovora, nisu jednaki onima do kojih dolazi u slučaju kad se stavljanje djela na raspolaganje javnosti u potpunosti podudara sa stavljanjem u promet djela na materijalnoj podlozi. U prvom slučaju nositelj autorskih prava i njegovi pravni sljednici imaju legitiman interes da se naknade za odobrenje za izvođenje djela izračunavaju na temelju stvarnog ili vjerojatnog broja izvođenja, kao što je Sud utvrdio u presudi od 18. ožujka 1980. (Coditel, 62/79, Zb., str. 881.).

- 13 Točno je da se u ovom predmetu postavlja specifično pitanje razlikovanja između ta dva sustava, u mjeri u kojoj su zvučni zapisi, s jedne strane, proizvodi obuhvaćeni odredbama o slobodnom kretanju robe iz članka 30. i sljedećih članaka Ugovora, ali ih se, s druge strane, može koristiti i za javno izvođenje predmetnog glazbenog djela. U takvim okolnostima, zahtjevi u pogledu slobodnog kretanja robe i slobode pružanja usluga, kao i oni koje proizlaze iz poštovanja autorskih prava, moraju se uskladiti na način da se nositelji autorskih prava, odnosno društva koja ih zastupaju, mogu pozvati na svoja isključiva prava kako bi zahtijevali plaćanje naknada za javno izvođenje glazbe putem zvučnog zapisa, iako stavljanje tog zapisa na tržište ne može biti povod za naplatu bilo kakve naknade u zemlji u kojoj se ta glazba javno izvodi.
- 14 Što se tiče nepoštene ili diskriminirajuće stope naknade, koju SACEM samostalno utvrđuje, ona se mora ocijeniti u svjetlu pravila o tržišnom natjecanju iz članaka 85. i 86. Ta se stopa ne uzima u obzir u svrhu ispitivanja usklađenosti predmetnog nacionalnog zakonodavstva s člancima 30. i 59. Ugovora.
- 15 Stoga na peto pitanje valja odgovoriti da članke 30. i 59. Ugovora treba tumačiti na način da im nije protivna primjena nacionalnog zakonodavstva koje povredom autorskog prava smatra javno izvođenje zaštićenog glazbenog djela s pomoću zvučnih zapisa bez plaćanja naknada, pri čemu su naknade autoru za reprodukciju djela već plaćene u drugoj državi članici.

Drugo i četvrto pitanje (članak 85.)

- 16 Drugo pitanje tiče se prakse koju u svojim međusobnim odnosima provode nacionalna društva za kolektivno ostvarivanje u različitim državama članicama. Ono se odnosi, prvo, na to da ta društva organiziraju mrežu ugovora o uzajamnom zastupanju i, drugo, na zajedničku praksu tih društava da korisnicima s nastanom u drugim državama članicama odbijaju pristup svojem registru.
- 17 U pogledu prvoga, najprije valja pojasniti da je iz spisa razvidno da „ugovor o uzajamnom zastupanju”, na koji se poziva nacionalni sud, znači ugovor između dva nacionalna društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u području glazbe, kojim si ta društva uzajamno daju pravo dodjeljivanja, na područjima za koja su odgovorna, ovlaštenja potrebnih za svaku javnu izvedbu glazbenih djela zaštićenih autorskim pravima članova drugih društava kao i pravo određenog uvjetovanja tih ovlaštenja u skladu s mjerodavnim zakonima na području o kojem je riječ. Ti uvjeti osobito uključuju plaćanje naknada koje za drugo društvo prikuplja društvo koje je njegov zastupnik. Ugovor definira da svako društvo, što se tiče djela iz registra drugog društva, treba primjenjivati tarife, metode i načine naplate i raspodjele naknada koji su jednaki onima koje primjenjuje na djela iz vlastitog registra.

- 18 Prema međunarodnim konvencijama o autorskom pravu, nositelji autorskih prava, priznati na temelju zakonodavstva države potpisnice ugovora, imaju na državnom području svake druge države potpisnice ugovora pravo na istu zaštitu od povrede autorskog prava i na iste pravne lijekove protiv takve povrede kao državljani potonje države.
- 19 Slijedom toga, jasno je da ugovori o uzajamnom zastupanju između društava za kolektivno ostvarivanje imaju dvojaku svrhu: prvo, tim se ugovorima za sva zaštićena glazbena djela, bez obzira na njihovo podrijetlo, nastoji postići da podliježu istim uvjetima za korisnike u istoj državi članici, u skladu s načelom utvrđenim u međunarodnim odredbama; drugo, takvim se ugovorima društvima omogućuje da se radi zaštite svojeg registra u drugoj državi oslone na uspostavljenu organizaciju društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava koje tamo obavlja svoje djelatnosti, a da nisu obvezana toj organizaciji dodati svoju vlastitu mrežu ugovora s korisnicima i svoj vlastiti nadzor na licu mjesta.
- 20 Iz prethodnih razmatranja slijedi da su predmetni ugovori o uzajamnom zastupanju ugovori o pružanju usluga koji sami po sebi ne ograničavaju tržišno natjecanje na način koji bi bio obuhvaćen člankom 85. stavkom 1. Ugovora. Moglo bi biti drukčije da ugovori utvrđuju isključiva prava na način da se društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava obvežu da korisnicima snimljene glazbe s nastanom u inozemstvu neće dopustiti izravni pristup njihovom registru; međutim, iz spisa je razvidno da su odredbe te vrste, koje se tiču isključivih prava, a koje su se prije pojavljivale u ugovorima o uzajamnom zastupanju, uklonjene na zahtjev Komisije.
- 21 Međutim, Komisija ističe da uklanjanje te odredbe o isključivom pravu iz ugovorâ nije dovelo ni do kakve promjene u postupanju društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava; ona i dalje odbijaju odobriti licencu ili svoj registar u inozemstvu prepustiti društvu koje nije društvo s nastanom na predmetnom državnom području. Ta tvrdnja dovodi do razmatranja drugog problema iznesenog u postavljenom pitanju, a to je jesu li društva za kolektivno ostvarivanje zapravo zadržala svoja isključiva prava kroz usklađeno djelovanje.
- 22 S time u vezi Komisija i SACEM tvrde da društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava nemaju nikakav interes koristiti bilo koju drugu metodu osim povjeravanja zastupstva društvu s nastanom na predmetnom državnom području, te da u tim okolnostima nije realno usklađenim djelovanjem smatrati odbijanje društava za kolektivno ostvarivanje da stranim korisnicima dopuste pristup svojim registrima. Voditelji diskoteka, iako priznaju da strana društva SACEM-u prepuštaju upravljanje njihovim registrom, jer bi uspostava sustava izravne naplate naknada u Francuskoj bila prevelik teret, ipak smatraju da su ta društva u tom smislu djelovala na usklađeni način. U prilog tom stajalištu, oni se pozivaju na dopise koje su francuski korisnici primili od raznih stranih društava za kolektivno ostvarivanje, koja su im odbila dati izravan pristup registru uz bitno jednake uvjete.
- 23 Usklađeno djelovanje nacionalnih društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava, koje ima za posljedicu sustavno odbijanje izravnog pristupa njihovom registru stranim korisnicima, treba smatrati usklađenim djelovanjem koje ograničava tržišno natjecanje i može utjecati na trgovinu među državama članicama.

- 24 Kao što je Sud tvrdio u svojoj presudi od 14. srpnja 1972. (Imperial Chemical Industries, 48/69, Zb., str. 619.), jednostavno paralelno postupanje može u određenim okolnostima predstavljati ozbiljnu naznaku usklađenog djelovanja ako dovodi do uvjeta tržišnog natjecanja koji ne odgovaraju normalnim uvjetima tržišnog natjecanja. Međutim, takvo se usklađeno djelovanje ne može pretpostaviti tamo gdje se paralelno postupanje može objasniti drugim razlozima, a ne usklađenim djelovanjem. To je slučaj kad su društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u drugim državama članicama obvezna da, u slučaju izravnog pristupa njihovom registru, organiziraju vlastiti sustav kolektivnog ostvarivanja i nadzora u drugoj zemlji.
- 25 Prema tome, odgovor na pitanje je li doista došlo do usklađenog djelovanja zabranjenog Ugovorom ovisi o ocjeni određenih pretpostavki te određenih dokumenata i drugih dokaza. U okviru podjele ovlasti iz članka 177. Ugovora, to je zadaća nacionalnih sudova.
- 26 Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 85. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti na način da zabranjuje sva usklađena djelovanja nacionalnih društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u državama članicama čiji je cilj ili učinak da svako društvo korisnicima s nastanom u drugoj državi članici odbija odobriti izravni pristup svojem registru. Na nacionalnim je sudovima da utvrde je li doista došlo do takvog usklađenog djelovanja tih društava za kolektivno ostvarivanje.
- 27 Četvrto pitanje odnosi se na drukčiji problem, a to je odbijanje društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava da korisnicima s nastanom na području za koje je odgovorno odobri javnu izvedbu glazbenih djela, ograničenih samo na strani registar koji to društvo zastupa na predmetnom području.
- 28 Iz spisa je razvidno da su u prošlosti francuske diskoteke tražile pristup određenim stranim registrima kojima upravlja SACEM, osobito registrima iz Sjedinjenih Američkih Država i Ujedinjene Kraljevine, ili barem pristup određenim kategorijama glazbenih djela koja su osobito prikladna za emitiranje u diskotekama, a dolaze uglavnom iz inozemstva. SACEM je uvijek odbijao dati odobrenje za djelomično korištenje registra pa su zato diskoteke morale plaćati visoke naknade koje su odgovarale korištenju ukupnog registra, iako su puštali samo jedan njegov dio.
- 29 Francuska vlada i Komisija skrenule su pozornost Suda na praktične poteškoće koje bi izazvalo fragmentiranje ukupnog registra u različite podskupine koje se mogu plasirati na tržište. Prvo, diskoteke bi izgubile prednost potpune slobode izbora glazbenih djela koja emitiraju; drugo, razlikovanje zaštićenih glazbenih djela koja se smiju od onih koja se ne smiju emitirati moglo bi dovesti do povećanog nadzora, a time i viših troškova za korisnike glazbe.
- 30 Sud je u presudi od 21. ožujka 1974. (BRT II, 127/73, Zb., str. 313.) već presudio o općoj prirodi ugovora koje nacionalno društvo za kolektivno ostvarivanje sklapa sa svojim pojedinačnim članovima, kao i o usklađenosti prakse koja je u tom pogledu propisana člankom 86. Ugovora. Međutim, u ovom se predmetu radi o općoj prirodi ugovora koje društvo sklapa s određenom kategorijom korisnika snimljene glazbe i o usklađenosti takvih ugovora s člankom 85.

- 31 U tom pogledu prvo treba utvrditi da društva za kolektivno ostvarivanje, kad nastoje zaštititi prava i interese svojih članova u odnosu na korisnike snimljene glazbe, imaju legitimni cilj. Za ugovore koji su s korisnicima sklopljeni u tu svrhu ne može se smatrati da ograničavaju tržišno natjecanje u smislu članka 85., osim ako sporno postupanje prelazi granice onoga što je nužno za postizanje tog cilja. To bi mogao biti slučaj kad bi izravni pristup nekoj podskupini u registri, za što se zalažu voditelji diskoteka, mogao u cijelosti štititi interese autora, skladatelja i nakladnika glazbe, a da pritom ne povećava troškove upravljanja ugovorima i nadzora korištenja zaštićenih glazbenih djela.
- 32 Rezultat tog ocjenjivanja može se razlikovati od jedne do druge države članice. Na nacionalnom je sudu da utvrdi bitno činjenično stanje u svakom pojedinom slučaju.
- 33 Stoga na četvrto pitanje valja odgovoriti da odbijanje nacionalnog društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u glazbenim djelima da korisnicima snimljene glazbe odobri pristup samo stranom registru koji to društvo zastupa, nema za cilj ili učinak ograničavanje tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu, osim ako bi pristup dijelu zaštićenog registra mogao u cijelosti štititi interese autora, skladatelja i nakladnika glazbe, a da pritom ne povećava troškove upravljanja ugovorima i nadzora korištenja zaštićenih glazbenih djela.

Prvo i treće pitanje (članak 86.)

- 34 Najprije valja primijetiti kako na temelju samog teksta članka 86., svako nametanje nepravednih trgovinskih uvjeta od strane jednog poduzetnika u vladajućem položaju jest zlouporaba tog položaja.
- 35 Prvim se pitanjem nastoji utvrditi koje kriterije treba primijeniti kako bi se utvrdilo nameće li nacionalno društvo za kolektivno ostvarivanje autorskih prava, koje je u vladajućem položaju na znatnom dijelu zajedničkog tržišta, nepravedne trgovinske uvjete; to pitanje naglašava da nametnuti uvjeti ne podliježu pregovorima i da su nepravedni. Treće pitanje se, konkretnije, odnosi na to može li se odgovor na prvo pitanje temeljiti na kriteriju koji su istaknuli voditelji diskoteka i koji je dio teksta pitanja, a to je odnos između stope koja se primjenjuje u Francuskoj i one koju primjenjuju društva za kolektivno ostvarivanje u drugim državama članicama.
- 36 SACEM tvrdi da se metode koje se u različitim državama članicama koriste za utvrđivanje osnovice za stopu naknade razlikuju, jer naknade izračunane na temelju prometa diskoteke, kao u Francuskoj, nisu usporedive s onima koje se utvrđuju prema površini predmetne diskoteke, kao što je slučaj u drugim državama članicama. Kad bi bilo moguće pomiriti te razlike u metodi usporednim ispitivanjem temeljenim na istim kriterijima, došlo bi se do zaključka da su razlike u razini naknada među državama članicama zanemarive.
- 37 Ove su navode osporavali ne samo voditelji diskoteka, nego i Komisija. Ona je navela kako je prilikom istraživanja naknada koje francuskim diskotekama naplaćuje SACEM, zatražila od svih društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u području glazbe u Zajednici da je obavijeste o naknadama koje naplaćuju standardnoj diskoteci s određenim karakteristikama u pogledu broja mjesta, površine, radnog vremena, lokacije, cijene ulaznice, cijene najpopularnijeg pića te ukupnog godišnjeg

prihoda, uključujući porez. Komisija priznaje da ova metoda usporedbe ne uzima u obzir moguće značajne razlike među državama članicama u smislu posjećenosti diskoteka, a koje su povezane s različitim čimbenicima poput klime, društvenih navika i povijesnih tradicija. Međutim, iznos naknade koji je višestruk u odnosu na naknadu koja se naplaćuje u drugim državama članicama dokazuje da je naknada nepravедna; a to je, kaže Komisija, ono što je utvrdila u svojem istraživanju.

- 38 Ako poduzetnik u vladajućem položaju nametne raspone naknada za svoje usluge, koje su osjetno više od onih koje se zaračunavaju u drugim državama članicama, te ako je provedena dosljedna usporedba razina naknada, tada razliku treba promatrati na način da upućuje na zlouporabu vladajućeg položaja. U takvom slučaju na poduzetniku o kojem je riječ je da opravda razliku pozivajući se na objektivne nejednakosti između situacije u predmetnoj državi članici i situacije koja prevladava u svim drugim državama članicama.
- 39 SACEM se pozvao na niz okolnosti kako bi opravdao tu razliku. Tako se pozvao na visoke cijene koje naplaćuju diskoteke u Francuskoj, na tradicionalno visoku razinu zaštite koju autorska prava pružaju u toj zemlji, kao i na posebnosti francuskog zakonodavstva prema kojemu emitiranje snimljenih glazbenih djela podliježe ne samo pravu izvedbe, nego i dodatnom pravu mehaničke reprodukcije.
- 40 Ovakve okolnosti ne mogu pojasniti vrlo osjetnu razliku između stopa naknada koje se naplaćuju u različitim državama članicama. Visoka razina cijena koje naplaćuju diskoteke u određenoj državi članici, pod pretpostavkom da je opravdana, može biti rezultat nekoliko činjeničnih elemenata, koji pak mogu uključivati stopu naknade za emitiranje snimljene glazbe. Što se tiče razine zaštite koju pruža nacionalno zakonodavstvo, valja primijetiti kako autorsko pravo u glazbenim djelima općenito obuhvaća pravo izvođenja i pravo reprodukcije, a činjenica da se „dodatna naknada za reprodukciju” naplaćuje u nekim državama članicama, uključujući Francusku, u slučaju javnog emitiranja ne znači da je razina zaštite različita. Kao što je Sud ocijenio u svojoj presudi od 9. travnja 1987. (Basset, 402/85, Zb., str. 1747.), dodatno pravo mehaničke reprodukcije može se smatrati, bez obzira na pojmove koji se koriste u francuskom zakonodavstvu i praksi, kao sastavni dio naknade autorskih prava za javno izvođenje snimljenog glazbenog djela, te stoga ispunjava funkciju jednaku funkciji prava izvedbe koja se u istim okolnostima naplaćuje u drugoj državi članici.
- 41 SACEM također tvrdi kako se uobičajene metode naplate razlikuju, u mjeri u kojoj određena društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u državama članicama često ne inzistiraju na naplati nižih naknada od malih korisnika diljem zemlje, kao što su voditelji diskoteka, organizatori plesnih večeri i vlasnici kafića. U Francuskoj se razvila obrnuta tradicija, s obzirom na želju autorâ da se njihova prava u potpunosti poštuju.
- 42 Takva se argumentacija ne može prihvatiti. Iz spisa je razvidno da jedna od najupečatljivijih razlika između društava za kolektivno ostvarivanje u različitim državama članicama leži u visini operativnih troškova. Ako je prema nekim naznakama u spisu, osoblje takvog društva znatno brojnije od osoblja srodnih društava u drugim državama članicama i ako je, nadalje, udio prihoda od naknada namijenjen za troškove naplate, vođenja i raspodjele, a ne na isplate nositeljima autorskih prava, znatno viši, nije isključeno da upravo nepostojanje tržišnog

natjecanja na predmetnom tržištu objašnjava teško administrativno opterećenje, pa tako i visoke razine naknada.

- 43 Stoga valja zaključiti da usporedba sa stanjem u drugim državama članicama može pružiti valjane naznake o mogućoj zlouporabi vladajućeg položaja nacionalnog društva za kolektivno ostvarivanje. Stoga odgovor na treće pitanje treba biti potvrđan.
- 44 Argumenti koje su Sudu iznijeli voditelji diskoteka i SACEM odnosili su se i na druge kriterije koji nisu spomenuti u pitanjima, a mogli bi poslužiti za utvrđivanje nepravednosti stope naknade. Voditelji diskoteka skrenuli su pozornost na razliku između stope koja se primjenjuje na diskoteke i one koja se primjenjuje na druge velike korisnike snimljene glazbe, kao što su radijske i televizijske postaje. Međutim, nisu dali nikakve dokaze na temelju kojih bi se mogla provesti pouzdana i dosljedna usporedba, a Komisija i vlade koje su podnijele očitovanja nisu o tome iznijele nikakvo stajalište. Zbog toga Sud nije u mogućnosti ispitati taj kriterij u kontekstu ovog zahtjeva za prethodnu odluku.
- 45 Drugi izneseni problem tiče se pitanja treba li uzeti u obzir jedinstvenu ili paušalnu stopu naknade kako bi se utvrdilo je li, u smislu članka 86., visina naknade pravedna ili nije. U tom smislu u odgovoru na četvrto pitanje dovoljno je pozvati se na gore navedena razmatranja. Činjenica da se naplaćuje jedinstvena stopa naknade može se dovesti u pitanje samo u svjetlu zabrane iz članka 86. u onoj mjeri u kojoj druge metode mogu postići isti legitimni cilj, a to je zaštita interesa autora, skladatelja i nakladnika glazbe, a da pritom ne povećavaju troškove upravljanja ugovorima i nadzora korištenja zaštićenih glazbenih djela.
- 46 Iz svega navedenog proizlazi da na prvo i treće pitanje valja odgovoriti da članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da nacionalno društvo za kolektivno ostvarivanje, koje ima vladajući položaj na znatnom dijelu zajedničkog tržišta, nameće nepravedne trgovinske uvjete ako su naknade koje naplaćuje diskotekama znatno više od onih koje se naplaćuju u drugim državama članicama, u mjeri u kojoj je usporedba razina stopa provedena dosljedno. To ne bi bio slučaj kad bi predmetno društvo za kolektivno ostvarivanje takvu razliku moglo opravdati objektivnim i relevantnim razlikama između ostvarivanja autorskih prava u predmetnoj državi članici i drugim državama članicama.

Troškovi

- 47 Troškovi francuske, talijanske i grčke vlade, kao i Komisije, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku koji je Cour d'appel (Žalbeni sud), Aix-en-Provence, uputio odlukom od 2. prosinca 1987., odlučuje:

1. Članke 30. i 59. Ugovora treba tumačiti na način da im nije protivna primjena nacionalnog zakonodavstva koje povredom autorskog prava smatra javno izvođenje zaštićenog glazbenog djela putem zvučnih zapisa bez plaćanja naknada, pri čemu su naknade autoru za reprodukciju djela već plaćene u drugoj državi članici.
2. Članak 85. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti na način da zabranjuje sva usklađena djelovanja nacionalnih društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u državama članicama, čiji je cilj ili učinak da svako društvo korisnicima s nastanom u drugoj državi članici odbije izravni pristup svojem registru. Na nacionalnim je sudovima da utvrde je li doista došlo do takvog usklađenog djelovanja tih društava za kolektivno ostvarivanje.
3. Odbijanje nacionalnog društva za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u glazbenim djelima da korisnicima snimljene glazbe odobri pristup samo stranom registru koji to društvo zastupa nema za cilj ili učinak ograničavanje tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu, osim ako bi pristup dijelu zaštićenog registra mogao u cijelosti štititi interese autora, skladatelja i nakladnika glazbe, a da pritom ne povećava troškove upravljanja ugovorima i nadzora korištenja zaštićenih glazbenih djela.
4. Članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da nacionalno društvo za kolektivno ostvarivanje, koje ima vladajući položaj na znatnom dijelu zajedničkog tržišta, nameće nepravedne trgovinske uvjete ako su naknade koje naplaćuje diskotekama znatno više od onih koje se naplaćuju u drugim državama članicama, u mjeri u kojoj je usporedba razina stopa provedena dosljedno. To ne bi bio slučaj kad bi predmetno društvo za kolektivno ostvarivanje takvu razliku moglo opravdati objektivnim i relevantnim razlikama između ostvarivanja autorskih prava u predmetnoj državi članici i drugim državama članicama.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 13. srpnja 1989.

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski